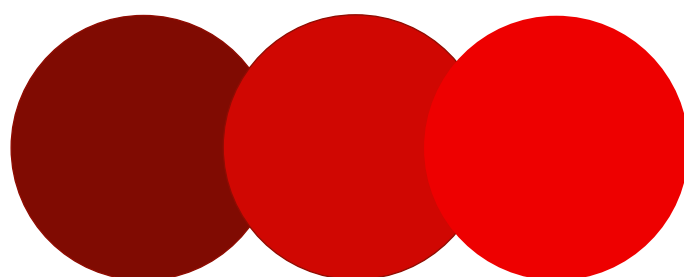

MOOCs i drets d'autor

Cristina Clotet

Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya. Biblioteca

Maig del 2017

Els continguts d'aquesta guia estan subjectes a la llicència de Creative Commons:
[Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

Sumari

1. ES PODEN UTILITZAR MATERIALS DE TERCERS EN UN MOOC?	1
– ÚS DE MATERIALS TEXTUALS	1
– ÚS DE MATERIALS SONORS	2
– ÚS DE MATERIALS AUDIOVISUALS	3
– ÚS D'IMATGES	5
– ÚS D'ENLLAÇOS	10
➤ Què és el domini públic?	10
➤ Què són les llicències Creative Commons	11
➤ Què és el dret a cita?	12
2. QUIN ESTIL DE CITACIÓ S'HA DE SEGUIR EN UN MOOC?	13
3. QUINA LLICÈNCIA D'ÚS HAN DE TENIR ELS MATERIALS ELABORATS?	15
BIBLIOGRAFIA	17

1. ES PODEN UTILITZAR MATERIALS DE TERCERS EN UN MOOC?

A la taula següent es detalla en quines circumstàncies podeu utilitzar textos, àudio, vídeos o imatges que no siguin propis en un MOOC.

Heu de tenir en compte que si el que voleu utilitzar no compleix aquests requisits, per tal d'incorporar-ho al vostre MOOC haureu de **demanar autorització** al titular dels drets de Propietat Intel·lectual.

ÚS DE MATERIALS TEXTUALS

Es pot incorporar material textual de tercers si:

- És de Domini Públic.
- S'ha publicat sota una llicència que ho permet (CC).
- Els drets del material textual pertanyen a la UVic: és el cas dels materials didàctics produïts pel PDI, que pertanyen (els drets) en exclusiva a la Universitat.
- Té © però heu demanat permís a l'autor.
- Citeu un fragment: fent ús del dret a cita (per exemple incloure un fragment literal d'un text publicat dins d'un llibre per analitzar-lo o comentar-lo).
- En tots els casos mencionats citeu correctament l'autor i la font.

Cercadors d'obres amb llicències Creative Commons o similars:

- [Creative Commons search](#): cerca a diferents repositoris de continguts oberts; imatges, àudio, text...
- [Google Advanced Search](#) > desplegueu l'opció "drets d'utilització".
- [Llibres i diccionaris en accés obert \(Recull de la UPC\)](#).
- [Revistes en accés obert \(Recull de la UPC\)](#).

Com citar materials textuals: Consulteu la [Guia per elaborar citacions bibliogràfiques en format APA](#).

ÚS DE MATERIALS SONORS

Es pot incorporar material sonors de tercers si:

- És de Domini Públic.
- S'ha publicat sota una llicència que ho permet (CC o similar).
- Els drets del material sonor pertanyen a la UVic-UCC: és el cal dels materials didàctics produïts pel PDI, que pertanyen (els drets) en exclusiva a la Universitat.
- Té © però heu demanat permís a l'autor.
- Feu l'ús del que estableix el dret a cita (per exemple incloure un fragment d'una gravació per analitzar-la o comentar-la).
- En tots els casos mencionats citeu correctament l'autor i la font.

Cercadors d'àudio:

- [Legal music for vídeos](#): On trobar música amb llicència Creative Commons.
- [FindSounds](#): cercador de sons gratuïts que poden tenir (o no) copyright.
- [FMA: Free Music Archive](#). Si no s'especifica altra cosa els sons tenen aquesta llicència CC.
- [Free Loops](#): la major part són recursos amb llicències CC; s'especifica en cada so.
- [Free SFX](#): només demana citació de la font.
- [Free Sound Effects Archive](#). Condicions d'ús.
- [FreeSound](#): projecte de la UPF sota llicència CC. Cada so inclou la seva llicència específica.

Com citar material sonor:

Exemple 1. Podcast

Cognom, N. (any, mes i dia). Títol en cursiva [Àudio podcast]. Recuperat de + adreça URL

Hernández, G. (Locutor). (2013, abril 13). L'ofici de viure: Practicar el desaferrament [Àudio podcast]. Recuperat de <http://www.ccma.cat/catradio/alacarta/lofici-de-viure/lofici-de-viure-practicar-el-desaferrament/audio/720549/>

Exemple 2. Peça musical

Cognom compositor, N. (any del copyright). Títol de la cançó [Enregistrat per l'artista si és diferent del compositor]. Dins Títol de l'àlbum en cursiva [Tipus de suport: Disc compacte, MP3, Disc, DVD, etc.]. Lloc: Segell editor. (Data d'enregistrament si és diferent de la data de copyright)

Sau. (1996). Boig per tu. Dins Quina Nit [CD]. Sabadell: PICAP.

ÚS DE MATERIALS AUDIOVISUALS

Es pot incorporar material audiovisual de tercers si:

- És de Domini Públic.
- S'ha publicat sota una llicència que ho permet (CC).
- Els drets del material audiovisual pertanyen a la UVic: és el cas dels materials didàctics produïts pel PDI, que pertanyen (els drets) en exclusiva a la Universitat.
- Té © però heu demanat permís a l'autor.
- Feu l'ús del que estableix el dret a cita (per exemple incloure un fragment d'un vídeo per analitzar-lo o comentar-lo).
- En tots els casos mencionats citeu correctament l'autor i la font.

A tenir en compte:

La font d'origen de l'obra citada ha de ser lícita. No seria correcte citar un fragment d'una gravació d'un programa televisiu o documental que un usuari de Youtube ha penjat però que pertany a una productora. Seria correcte si la productora titular dels drets hagués penjat el vídeo en el seu propi canal Youtube.

Com citar vídeos:

Exemple 1. Video de Youtube

Cognom, N. (any, mes dia). Títol del vídeo en cursiva [Vídeo]. Recuperat de + adreça URL

Alvarado, J. C. (2007, octubre 2). Ejercicios de coordinación futbol [Vídeo]. Recuperat de <http://www.youtube.com/watch?v=ITEbBVZhaww>

Exemple 2. Episodi d'una sèrie

Cognom guionista, N. (Guionista), i Cognom director, N. (Director). (any). Títol de l'episodi [Episodi de sèrie de televisió]. Dins N. Cognom (Productor executiu), Títol de la sèrie. Lloc: Nom productora.

Egan, D. (Guion.), i Alexander, J. (Dir.). (2005). Problemas de comunicació [Episodi de sèrie de televisió]. Dins D. Shore (Productor executiu), House. New York, NY: Fox Broadcasting.

Exemple 3. Fragment d'un vídeo

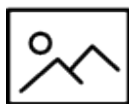
En cas d'utilitzar només un fragment del vídeo, en l'estil APA no és un requeriment indicar (del minut .. al ...), però pot ser d'ajuda pels vostres espectadors per exemple, si el vídeo és llarg o bé la cita és fàcil de passar per alt:

P. Ex. [Minut 01:25 – 02:33]

Si volem fer una citació en text d'una escena o diàleg concret indicarem el/s minut/s del fragment. Exemples:

Podem veure l'exercici de reforç de la musculatura pèlvica (Picas, 2008, min. 35- 38).

A l'escena del crim podem veure el primer clarobscur de la pel·lícula (Eastwood, 2008, min. 7).

ÚS D'IMATGES

En cas de fotografies i il·lustracions, es poden reproduir de manera completa dins d'un material propi en aquests casos:

- És de Domini Públic.
- S'ha publicat sota una llicència que ho permet (CC).
- Els drets de les imatges pertanyen a la UVic.
- Té © però heu demanat permís a l'autor.
- Feu ús del que estableix el dret a cita (per exemple incloure una imatge publicada dins d'un llibre per analitzar-la).
- En tots els casos mencionats citeu correctament l'autor i la font.

Cercadors d'imatges lliures de drets:

- [Flickr](#). Feu servir la llicència Creative Commons per adaptar al vostre projecte.
- [Pixabay](#). Imatges lliures de drets.
- [Wikimedia Commons](#). Magatzem de contingut multimèdia lliure que inclou imatges, àudio i vídeo.
- [Google Imatges](#): Cal filtrar-les des de l'opció "eines de cerca" > "drets d'ús".

Teniu una imatge que necessita identificació? La recerca d'imatges inversa al buscador [Tineye.com](#) a vegades ajuda a trobar el propietari original de la imatge. Utilitza criteris per localitzar informació creïble d'internet i condueix a la font original.

Com citar imatges:

Cada imatge ha d'incloure una nota al peu amb els elements següents:

Elements: **Figura X.** (en negreta, on la x és el numero que li pertoca). Descripció de la imatge original, extret/adaptat, "Títol", autoria, llibre, revista o recurs electrònic d'on s'ha extret. Menció dels drets de propietat (Copyright o Llicència CC).

Cal citar-la a dins del text seguint les mateixes normes que els altres documents: cognom i any de creació. A més, caldrà indicar entre parèntesis "vegeu figura" i el número d'aquesta.

Finalment caldrà incloure la referència bibliogràfica completa a la bibliografia final:

Exemple 1. Imatge sense títol (extreta de Pixabay)

Figura 1. Carbasses. James Timothy Peters, Pixabay. Llicència CC0 Public Domain

>> Exemple de citació dins del text:

A la fotografia de Peters (2013) podem veure que segons l'angle i l'enfocament la llum és més intensa i els colors més vius (vegeu figura 1).

>> Referència completa a la bibliografia:

Peters, J. T. (2013) [Fotografia de carbasses]. [imatge digital]. Recuperat de <https://pixabay.com/en/autumn-november-pumpkin-fall-207854/>

Exemple 2. Imatge amb títol (extreta de Flickr)

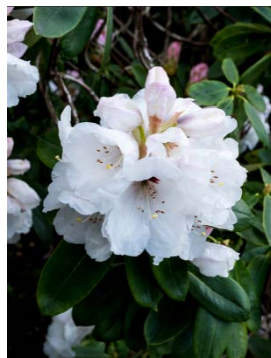

Figura 2. Rododendre blanc. Extret de "Bodnant gardens" de A. Harris, Flickr. Llicència CC BY-ND 2.0

>> Exemple de citació dins del text:

El rododendre és d'un gènere que comprèn entre mil i mil tres-centes espècies i la majoria tenen flors molt vistoses, sovint de color blanc, com es mostra a la fotografia de Harris (2017) (vegeu Figura 2).

>> Referència completa a la bibliografia:

Harris, A. Bodnant gardens. (2017). [imatge digital]. Recuperat de https://www.flickr.com/photos/allan_harris/33190280970/

Exemple 3. Imatge extreta d'un llibre

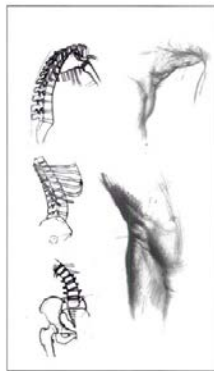

Figura 3. Unidad de movimiento de la columna. Extret de “Anatomía aplicada a la actividad física y Deportiva”, de Mario Lloret Riera, 2000, p. 25. © 2000 de Paidotribo

>> Exemple de citació dins del text:

Tal com com il·lustra la imatge de Lloret (2000), si bé l'anatomia de la columna vertebral està dissenyada per a ser increïblement forta i molt flexible sovint és la causa del mal d'esquena (vegeu figura 3).

>> Referència completa a la bibliografia (la referència bibliogràfica del llibre):

Lloret Riera, M. (2000). Anatomía aplicada a la actividad física y deportiva. Madrid: Paidotribo.

Exemple 4. Coberta d'un llibre:

Entenem que no cal citar-la. Estem mostrant les dades identificatives del llibre. Recomanem afegir la referència bibliogràfica completa a sota de la imatge, ja que a la coberta potser no hi consten totes les dades identificatives del llibre.

Ferrer Vidal-Barraquer, E. (2013). *Cambia de vida : ponte a correr*. Barcelona : Oniro.

Exemple 5. Logotip d'una marca comercial

Figura 4. Logotip de Coca-Cola. Wikimedia Commons. Public Domain

Encara que, com en el cas de la Coca-Cola, podem trobar el seu logo en cercadors d'imatges lliures de drets, els logotips de marques poden estar subjectes a drets de marca registrada. Sou l'únic responsable d'assegurar-vos que no infringiu els drets d'aquesta marca registrada, de manera que abans d'utilitzar-lo assegureu-vos que teniu dret a fer-ho segons les lleis aplicables en les circumstàncies de l'ús desitjat.

Exemple 6. Imatge pròpia

Equip de la biblioteca de la UVic, 2014

- Caldria comptar amb l'autorització de les persones que hi apareixen per publicar-la.
- La foto tindrà la mateixa llicència d'ús que el material on es publiqui, a no ser que s'indiqui el contrari al peu de la imatge: P. Ex. © Biblioteca de la UVic
- Si en sou el propietari, no cal que us citeu.

Consulteu [la Guia per elaborar citacions bibliogràfiques en format APA](#), apartat 3.12 per a més informació sobre com fer una citació d'una imatge **en format APA**.

ÚS D'ENLLAÇOS

Podeu incorporar enllaços a pàgines web als vostres MOOC tenint en compte que han d'enllaçar a recursos lícits (p. ex. enllaçar a un vídeo de Youtube que qui l'ha penjat no n'és el titular, no seria correcte).

Què és el domini públic?

És la situació en què queden les obres literàries, artístiques o científiques quan venç el termini de protecció dels drets econòmics o d'exploació. Una obra que es troba en domini públic pot ser explotada lliurement, però cal fer-ne menció d'autoria i respectar-ne la integritat.

Es troben en domini públic les obres literàries, artístiques o científiques quan venç el termini de protecció dels drets econòmics o d'exploació.

- **Obres de creació amb autor conegut** → 80 anys després de la mort de l'autor. (termini de referència per als autors morts abans del 7 de desembre de 1987).
- **Enregistraments musicals i produccions audiovisuals** → 50 anys després de la seva realització.
- **Fotografies (no obres fotogràfiques)** → 25 anys després de la seva realització.

També formen part del domini públic les lleis, les sentències dels tribunals i les seves traduccions oficials.

Què són les Llicències Creative Commons

Són llicències que permeten regular els drets d'autor, de forma més matisada, a criteri del titular dels drets, i ofereixen així la possibilitat de desenvolupar noves vies de col·laboració.

Actualment hi ha sis llicències principals, que són el resultat de combinar diferents criteris. Es representen gràficament per a una més fàcil comprensió.

Així doncs, els materials amb una llicència CC es poden utilitzar respectant els termes que estableix cada llicència:

Reconeixement (by): Es permet qualsevol explotació de l'obra, incloent-hi una finalitat comercial, així com la creació d'obres derivades, la distribució de les quals també està permesa sense cap restricció.

Reconeixement – No Comercial (by-nc): Es permet la generació d'obres derivades sempre que no se'n faci un ús comercial. Tampoc es pot utilitzar l'obra original amb finalitats comercials.

Reconeixement – No Comercial – Compartir Igual (by-nc-sa): No es permet un ús comercial de l'obra original ni de les possibles obres derivades, la distribució de les quals s'ha de fer amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

Reconeixement – No Comercial – Sense Obra Derivada (by-nc-nd): No es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

Reconeixement – Compartir Igual (by-sa): Es permet l'ús comercial de l'obra i de les possibles obres derivades, la distribució de les quals s'ha de fer amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

Reconeixement – Sense Obra Derivada (by-nd): Es permet l'ús comercial de l'obra però no la generació d'obres derivades.

Per a informació més detallada sobre les llicències CC, consulteu:

<http://creativecommons.org/>

Podeu utilitzar també documents amb llicències similars, com per exemple les [General Public License \(GNU\)](#), que s'utilitzen als programes d'ordinador.

Què és el dret a cita?

Segons [l'apartat 32 de la Llei de Propietat Intel·lectual](#) es poden incorporar fragments d'obres d'altres persones de naturalesa **escrita, sonora o audiovisual**, així com la d'obres aïllades de caràcter **plàstic o fotogràfic** dins d'un material propi, ja sigui un vídeo, ppt., pdf. etc., complint els requisits següents:

- Han de ser obres ja divulgades (per qui té dret a fer-ho).
- Que s'incloguin com a cita, per a l'anàlisi, comentari o judici crític.

(Els fragments no s'han d'incrustar només amb una finalitat decorativa. Tanmateix, si són il·lustratius del que s'està explicant no és imprescindible referir-s'hi).

- Cal citar sempre l'autor i la font.
- Amb finalitat docent o de recerca.

A tenir en compte:

- **L'EXTENSIÓ DEL FRAGMENT:** Les citacions no poden ser una part substancial del material nou que elaboreu. No hi ha una extensió màxima pel fragment que es vol incrustar, però cal tenir en compte que el text o contingut del material propi ha de tenir sentit sense la incorporació d'aquest fragment (fent-hi remissió). El fragment simplement es reproduïx dins del material propi per evitar haver-lo d'anar a consultar en un altre lloc.
- Cal incloure la referència bibliogràfica completa de tots els documents citats (segons l'estil de citació establert al MOOC). Es pot incloure al final del text o vídeo, o si és un material breu, fer la referència bibliogràfica completa al costat del recurs i no caldrà fer bibliografia al final.
- És molt important evitar el plagi mencionant l'autoria i la font dels recursos que utilitzeu en el vostre MOOC.
- Si està previst que el MOOC o els seus vídeos es puguin mostrar des de plataformes d'altres països (per exemple, plataformes dels Estats Units com Coursera, o Youtube), es recomana tenir en compte el que estableix la legislació d'aquests països.

2. QUIN ESTIL DE CITACIÓ S'HA DE SEGUIR EN UN MOOC?

Hi ha diferents formats i estils per presentar les referències i citacions. La tria dependrà del director del MOOC i de l'àrea científica de què tracti.

És imprescindible ser coherent i mantenir el mateix estil de citació i bibliografia durant tot el MOOC.

La Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya ha adoptat els estils APA (American Psychological Association) i ISO 690:1987.

D'acord amb Web of Science, però, els estils més usats segons l'àrea d'estudi són:

Àrea d'estudi	Estil de citació
Biociències	CSE Style Manual C-S or N-Y Ciències Harvard
Ciències de la vida	Council of Science Editors - CSE, 7th ed., Citations-Name
Enginyeria	IEEE Institute of Electrical and Electronical Engineers
Física / Química	AIP - American Institute of Physics Style Guide Manual 4th edition
Humanitats	Chicago 15th ed. (Notes and Bibliography), Turabian, ISO 690
Llengua i lingüística	MLA - Modern Language Association
Medicina	JAMA - Journal of the American Medical Association NLM - National Library of Medicine UNIFORM
Psicologia	APA - American Psychological Association
Química	American Chemical Society (Parenthetical Citacion)
Sociologia	ASA - American Sociological Association

Altres pautes interessants:

- [Estilos de citas y referencias de documentos electrónicos](#) (Article publicat a la Revista Española de Documentación Científica, oct.-dic. 2000, vol. 23, n. 4, p. 483-496. Ángela Sorli Rojo (CSIC, CINDOC)).
- [Com citar recursos electrònics](#) Manual elaborat per Assumpció Estivill i Cristóbal Urbano.
- [Bibliografía: Criteris de presentación en els treballs terminològics](#). Pauta elaborada per TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA.
- [Pautes de l'estil APA, MLA i Vancouver en català](#) (a través de la Universitat de Girona).

3. QUINA LICÈNCIA D'ÚS HAN DE TENIR ELS MATERIALS ELABORATS?

Cal permetre la reutilització dels materials elaborats mitjançant una llicència per a continguts oberts com ara les Creative Commons, que us permeten fer la cessió d'alguns o de tots aquests drets a l'avançada, de manera que si algú vol utilitzar o reproduir, per exemple, el vostre text, ho pot fer sense haver-vos de demanar permís, sempre que citi la font de referència i a vosaltres com a autors.

La llicència recomanada és la **Creative Commons Reconeixement - No comercial - Compartir igual 4.0 Internacional (CC BY-NC-SA)** que permet la creació d'obres derivades.

Es pot incloure a la portada o pàgina de crèdits amb enllaç a la pàgina de la llicència.

Exemples:

El material és una adaptació i s'enllaça al document original (que també té una llicència CC):

Adaptació del material original de [The Open University](#)

El titular dels drets del material atorga la llicència CC parcialment:

Llevat que s'hi indiqui el contrari, els continguts d'aquest/a obra / vídeo / document ... estan subjectes a la llicència de Creative Commons: [Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional](#)

Amb contingut i imatges no creats per l'autor:

Els continguts d'aquest/a obra/vídeo/document... (excepte textos i imatges no creats per l'autor) estan subjectes a la llicència de Creative Commons: [Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional](#)

Els drets sobre els materials que elabora el PDI de la UVic-UCC (amb situació contractual) corresponen a la Universitat (Art. 51 TR LPI). Els drets morals corresponen a l'autor (reconeixement de l'autoria) però els d'exploració a la Universitat.

Només caldrà gestionar l'autorització de l'atorgament de llicència (materials nous) i de canvi de llicència (materials ja existents) de les persones autores externes a la UVic-UCC.

* Podeu ampliar la informació sobre propietat intel·lectual i drets d'autor al [web de la biblioteca](#) de la UVic-UCC.

Bibliografia

Grupo de trabajo de la Línea 2 Objetivo 5 de REBIUN. (2015). Pautas para la creación y publicación de material audiovisual en las universidades. Recuperat 22 març 2017, de <https://doi.org/10.1007/s13398-014-0173-7.2>

Unidad de Tecnología Educativa e Innovación Docente (UTEID). (2014). Guía metodológica para la planificación, diseño e impartición de MOOCs (Massive Open Online Courses). Madrid: UCM3. Recuperat 14 març 2017, de http://portal.uc3m.es/portal/page/portal/UC3M_Digital/convocatoria_edX/MOOCs_GuiaMetodologica_ver6_Marzo2014_0.pdf

Universitat de Barcelona. (2017). UB-MOOC's. Recuperat 14 març 2017, de <http://www.ub.edu/moocs/node/33>

Universitat Pompeu Fabra. (2017). Guies BibTIC: Drets d'autor i MOOCs: Pautes sobre drets d'autor per a l'ús de materials de tercers. Recuperat 14 març 2017, de <http://guiesbibtic.upf.edu/drets-autor-mooc>

Universitat Pompeu Fabra. (2017). Guies BibTIC: Com citar dins un MOOC: Quin estil hem de seguir? Recuperat 14 març 2017, de <http://guiesbibtic.upf.edu/com-citar-dins-un-mooc>